

забезпечити необхідні ресурси, розробити ефективні стратегії та створити сприятливе середовище для впровадження інновацій в освіті.

Список використаних джерел :

1. Іванченко А. В. Екологічна освіта – важливий чинник формування особистості старшокласника. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2003. №13. С. 13–15.
2. Жижко Т. Академічна мобільність – об’єктивна умова розвитку університетської освіти. *Вісник інституту розвитку дитини. Серія: Філософія. Педагогіка. Психологія: Збірник наукових праць*. 2010. № 10. С. 6–10.
3. Золотухіна С. Т., Іонова О. М., Лупаренко Є. С. Актуальні цінності сучасної європейської освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. Т.1, №76. С. 42–46.
4. Мирончук Н. М. Академічна мобільність як фактор інтеграції України у світовий освітній простір. *Модернізація вищої освіти в Україні та за кордоном: зб. наук. праць*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 20–24.
5. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с.
6. Скотна Н. В., Ашиток Н. І. Вища освіта в епоху глобалізації. *Вісник НАУ. Серія: Філософія. Культурологія*. 2013. №2 (18). С.87–90.
7. Шевченко О. Глобальні виклики сучасності: проблеми класифікації та пріоритетизації. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2017. №1. С. 137–153.

Кравченко Петро

доктор філософських наук, професор
кафедри культурології, філософії та музеєзнавства
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка
(м. Полтава)

МЕТОДОЛОГІЧНА ФУНКЦІЯ ТА ОСНОВНІ КОНЦЕПЦІЇ СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ

«Філософія освіти» (англ.: philosophy of education) – галузь філософського знання, предметом якої є освіта. Відлік своєї історії, як окремої дисципліни, вона веде із початку ХХ століття. Родоначальником філософії освіти вважається англо-американський філософ Джон Дьюї (1859-1952 роки) (Клепко, 2006).

Нині філософія освіти – це область з усталеним дисциплінарним статусом, представлена в університетах окремими кафедрами, передусім, на факультетах філософії і в ряді випадків у Colleges of education («факультетах освіти»). Філософія освіти – галузь філософії, що досліджує ідеї освіти та її сутність як соціокультурного феномену відтворення та розвитку суспільства, визначення цілей, цінностей, ідеалів освіти, результатів освіти та критеріїв їх оцінки

(Клепко, 2007). Предмет ФО – це не лише філософське осягнення самого поняття «освіта», але і розкриття більш глибокого змісту поняття «освіта» як світоглядної основи для розвитку особистості нової епохи (Клепко, 2007). Філософія освіти розглядає суть і природу всіх явищ освітньому процесі: що таке утворення саме собою (онтологія освіти); як воно відбувається (логіка освіти); які Природа і джерела цінностей освіти (аксіологія освіти); яким буває яким має бути поведінка учасників процесу творення (етика освіти); якими трапляються й якими повинні бути методи сприяння освітньому процесу (методологія освіти).

Нині існує три основні концепції освіти, пов'язані з напрямками розвитку сучасної філософії освіти.

– Концепція гармонійної цілісності, сприяє реалізації ідей створення єдиної, цілісної, гармонійної теорії педагогіки і централізованої системи управління освітою.

– Релятивістсько-плюралістична концепція, яка визнає необхідність застосування принципів плюралізму, педоцентризму та релятивізму в педагогічній діяльності, пріоритетність ролі індивідуальних інтересів над громадськими.

– Синтетична концепція, яка поєднує обидві попередні концепції освіти, визначаючи, що загальні, громадські інтереси в педагогічному процесі мають бути мінімальними.

Ідеї першого напрямку застосовуються для розв'язання проблем сучасної педагогіки, а саме для подолання розриву між предметами, що вдосконалюються, та вирішенням важливих суперечностей педагогічного процесу. Важливою невирішеною проблемою у педагогічному процесі є проблема пріоритетної ролі вчителя у його взаємодії з учнем, дорослого з дитиною, викладача ВНЗ зі студентом. Домінування монологічної форми викладання навчального матеріалу сприяло відведенню учневі в основному пасивної ролі об'єкта педагогічного процесу, надаючи його інтересам другорядного значення.

Другий, релятивістсько-плюралістичний напрям філософії освіти виходить з протилежних, по відношенню до першого напрямку, вихідних принципів. Він полягає у перевазі особистісних цінностей над загальними. Цей напрям характеризується особливим ставленням до учня, як до основного суб'єкта педагогічного процесу. Таке відношення вимагає від викладача, педагога вироблення методик, за допомогою яких можна максимально розкрити специфічні для кожного учня здібності.

Третій, синтетичний напрям філософії освіти, виник як реальна потреба подолати пріоритетну роль вихідних принципів двох попередніх напрямів і здійснити такий синтез їх позитивних ідей, який дав би можливість краще

вирішити основні проблеми сучасної освіти, а тим самим й інші найважливіші проблеми людства. Вихідним положенням цього напрямку філософії освіти є те, що жодна із сторін суперечностей педагогічного процесу не повинна мати пріоритетного значення по відношенню до іншого (треба виходити з найважливішої ролі обох). В сучасній парадигмі освіти учитель і учень вважаються суб'єктами педагогічного процесу, але за вчителем все ж зберігається ведуча роль, що обумовлює особливу відповідальність з боку вчителя за ступінь власної підготовки, постійне вдосконалення своїх знань, умінь тощо.

Процес гуманізації та гуманітаризації освіти є основним напрямом змістовного реформування системи освіти. (Андрущенко, 2004). Особливо актуальними аспектами цього процесу є:

- становлення антисциєнтистської методології освіти, що передбачає не лише формування в учня певної системи знань, а й розвиток духовності в контексті гармонійної взаємодії усіх індивідуальних процесів світосприймання;
- становлення освіти, як фактора розвитку культури, в тому числі й розвиток освіти, як діалогу культур. Поєднання становлення особистості з оволодінням культурними цінностями сприяє вирішенню багатьох етичних проблем, є безпосереднім джерелом багатогранності та гармонійності, які, у свою чергу, виступають вирішальними критеріями особистісного буття.

Концептуальне осмислення, визначення методів, цілей, ідеалів освіти завжди були предметною галуззю філософії . Вона формувала комплекс ідей, спрямованих на розвиток освіти. Це ідеї:

- про людину , її сутність та місце в світі.
- про соціум та його потреби .
- про методи і принципи освіти як форми виробництва людини для суспільства (Базалук, 2010).

Взаємозв'язок людських і соціальних факторів в освіті поступово сформував ідею універсальності освіти (Стародавня Греція). Вона лягла в основу класичної парадигми філософії освіти. Класична парадигма освіти отримала різне тлумачення у своєму історичному розвитку. Ідеали, норми, притаманні класичній парадигмі, модифікувалися, доповнювалися і трансформувалися. Свій розвиток вона отримала у філософії Просвітництва.

Ще на початку ХІХ століття виникає нова філософська концепція освіти, яка робить акцент на становленні самосвідомості особистості, на самоформірованія особистості в актах самосвідомості культури. Цей підхід, в німецькій класичній філософії (Гербер, Гумбольдт, Гегель) призвів до гуманітаризації освіти і до утвердження права особистості на освіту: особистість, зрозуміла як самосвідомість, формує себе як суб'єкт культури.

Методологічна функція філософії освіти полягає: а) у координації підходів, що враховують відмінність суб'єктів і об'єктів освіти; б) в обґрунтуванні інтеграції різних феноменів, що відносяться до освіти, в єдину систему; в) в обґрунтуванні ідейної платформи для побудови освітньої системи. Наприклад, обґрунтування особистісно – відчуженого і особистісно – центрованого підходів. Предметом проектування взаємодії в особистісно – центрованій освітній системі виступає не якийсь певний ланцюжок технологічних операцій, а спосіб узгодження спонтанної та організованої складових взаємодії, організація діалогу між живими соціальними системами (Андрущенко, 2009).

У цій методології діяльність управління постійно враховує невизначеність і випадковість та використовує ту й іншу. Основою положим принципом стає управління з опорою на самоврядування: зняття зовнішнього примусу, поєднане з осмисленим творчим завданням, створює обстановку для спільної і самостійної творчої роботи. А ґрунтується вона на певних позиціях, вироблених філософією, філософською антропологією, етикою.

Отже, методологічна функція філософії освіти припускає міждисциплінарний контекст – зв'язок з різними областями філософського знання – антропологією, соціальною філософією, культурологією, етикою та ін.

Список використаних джерел :

1. Андрущенко В. П. Роздуми про освіту Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2004.
2. Базалук О. О., Юхименко Н. Ф. Філософія освіти: Навчально-методичний посібник. Київ: Кондор, 2010. 164 с.
3. Клепко С. Ф. Філософія освіти в європейському контексті. Полтава: ПОППО, 2006. 328 с.
4. Клепко С. Ф. Конспекти з філософії освіти. Полтава: ПОППО, 2007. 424 с.
5. Філософія освіти: навчальний посібник / за заг. ред. В. Андрущенка. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. 328 с.

Кудрук Анастасія

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка
(науковий керівник – О. Штепа)
(м. Полтава)*

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА, В КОНТЕКСТІ ІНСТИТУАЛІЗАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ В УКРАЇНІ

Інклюзивна освіта – це один із ряду інструментів для створення суспільства, який визнає різноманітність і прагне до рівності можливостей для